

ARHIV BOSANSKE KRAJINE  
BANJA LUKA

Arh. Bos. Krajine D. L.  
ABK 209 - MG - V  
- / 163

SIMO TADIĆ

" BEZ KRIZE I KOLEBANJA - USTANIČKI DANI U DRVARU "

L e g e n d a :

- sedam listova i sedam stranica kucanog teksta na mašini na papiru formata A-4 ;
- autbrizirani tekst Sime Tadića ;
- tekst dobiven od autora 8.decembra 1975.godine.-

.....

## BEZ KRIZE I KOLEBANJA

Na okup u "Javorje" organizacija SKP, poruč svojim članova, kandidata i skojevaca pozvala je još i one ljude koje su pojedini članovi KPJ bolje poznavali i pripremali ih za borbu u odsutnom času.

Mnogi pripremani i sigurni ostali su nepozvani, radi ograničenosti u oružju, otežanoj ishrani i predestrožnosti za održavanje logora u tajnosti, jer se nije znalo koliko će se čekati na početak borbe.

Pojedinačno se krišom dolazilo na odredište sa oružjem kojim se raspolagalo, o kojem je organizacija KP već imala evidenciju. Jedan dio ih pozvan i bez oružja, računajući na njihovo naoružanje sa prvim napadom na Drvar.

U logoru sam našao već okupljenih oko 50 boraca. Pod rukovodstvom Slavka Rodića vrši se čišćenje i pregled oružja i municije. Odrećuju straže za obezbeđenje logora, šalju izviđači za posmatranje kretanje ustaša iz Drvara.

Obrad Banjac kao sekretar odreda, sekretar je i organizacije KP za selo Šipovljani, Trninić Breg i Drvar Selo iz kojih su i pozvati borci u logor "Javorje", upisuje pridošle i provjerava da li su predviđeni za poziv. Psihoza tajnosti prisutna je na svakom mjestu i ako su u logor pozvani mahom mladići uz mali broj starijih i poženjenih drugova. U logoru nema vike i galame, svi su obuzeti ozbiljnošću i odgovornosti za poduhvat na koji se pripremaju.

U vreme naše pripreme i organizacije odreda na vodove i desetine, ustaške patrole vršljaju po selima, osjećaju da se nešto sprema, jer u selu ne susreću radnike iz pilane koji su već ranije prestali dolaziti na posao, ali sem palenja crkve u Bastasima i Šipovačke u sklopu nisu se usuđivali dirati stenovništvo.

Palenje crkava izazvalo je ozlojeđenost kod vjernika, te nam je i to išlo u prilog za podizanje borbenog duha i jedinstva naroda.

26.7.1941. godine, jedna grupa mladića bez znanja partijskog rukovodstva sačekala je domobranskog majora sa povratka iz Drvara za Prijedor u zaseoku Crvljivica i ručnim bombama ubila ga sa njegovom ženom u luksuznim kolima.

Ubistvo domobranskog majora izazvalo je strah i paniku kod neprijatelja u Drvaru, te su ustaše i žandari odmah krenuli u pravcu napada sa ciljem da pale sela i ubijaju narod za odmazdu zbog ubijenog majora, što je osujetilo zaglavički odred koji je odmah stupio u borbu sa ustašama i žandarima i prisilio ih da se povuku u Drvar.

Dakle, čekanja više nema, oružana borba već je počela.

U našem logoru na brzinu se svrstavao u vodove i desetine, određuju se vodnici i desetari, oduzimaju se puške od mladića koji nisu služili vojsku i daju onima koji su služili, jer su vični nišenjenju da bih bilo što manje promašaja.

Svrstali smo se u dva voda sa po dvije desetine.

Vodnik prvog voda je Dane Dajanac, a drugoga Mile Kecman u kome sam određen za desetara druge desetine, a u prvoj desetini je desetar Bank Dušan./ Nesećam se desetara u prvom vođu/

Nestrpljivo čekamo naredbu od štaba koji se nalazi na Kamenici kod kameničkog odreda u logoru zvanom "Praščijak". Bez naredbe štaba ne krećemo, jer neznamo objekte napada našeg odreda, kao ni kameničkog i zaglavičkog radi neophodni veza u borbi.

Tako postrojeni proveli smo čitavu noć i u samo svanuće stiže Ilija Miljević sa naredbom štaba za napad. Sa Ilijom je došao i Lazo Tešanović učitelj koji je po zadatku štaba određen da vodi odred u napad na Drvar.

Objekti našega napada bio je ustaški dom, žandarmerijska stanica i čišćenje kolonije.

Prvi vod napada ustaški dom. Drugi žandarmerijsku stanicu i čisti koloniju.

U samo svanuće krenuismo iz logora, a u želji da stignemo na vreme, jer napad treba da počne u isto vreme od sva tri odreda u kolonu po jedan trčećim korakom niz selo Trninić Breg stigismo na domak žandarmerije. Prvi vod nešto se ranije odvojio od nas i krenuo prema kućama Materića sa kog pravca misli da napada ustaški dom.

Oprezno pristupamo žandarmeriji u iščekivanju otvaranja vatre na nas.

Uz naše iznenađenje, a i radost iz žandarmerije se niko ne javlja. Sa vođnikom se brzoh nadaoh na vratim žandarmerije, pozivamo žandare da izadu da im se ništa neće desiti. Poslije nekoliko pozivanja od jednom iz podruma čušmo prestrašen glas "Evo nas drugovi". Izadoše trojica, ostali su vele krenuli prema mjestu napada domobranskog majora.

Uzeli smo im oružje i krenuli dalje. Iz stovarišta građe od pilane odjekivali su pucnji iz pušaka prema nama. Ustaše su 26. naveče podjelili oružje svima odraslim muškarcima, sposobnim za borbu u koje su imali povjerenja, te pojedini od njih bore se protiv nas.

Vođnik sa prvom desetinom krenuo je prema stovarištu građe od kuda puca, a ja sa svojom desetinom niz koloniju.

Borci pregledaju svaku kuću sa ciljem da pronađu one koji su primili oružje. Čuh jedan pucanj istovremeno ustaša Kojić pade na cestu. Sa četvrtog sprata druge kuće vitla se drugi ustaša prema zemlji to je, Federov, našli smo ga vele borci sakrio se pod krevet u stanu, sjetio se da je neke od nas gonio da kopamo sami sebi raku na Kurbalinom imanju pa smo slučajno izbjegli smrt, ~~te je~~ Mislio <sup>JE</sup> pobjeći od kazne, uzeli smo ga za noge i ruke i izbacili kroz prozor. Dve prve ~~žk~~ žrtve pale su na strani ustaša.

Iz doma ustaše daju žestok otpor i onemogućavaju prvom vođu da im se približi. Ni pobacane bombe kroz prozore u dom od strane Gustija Šorna nisu prisilile ustaše na predaju.

Sa desetinom stigoh na željezničku rampu i skloni se pored prodavnice duvana Bojana Kalabe, jer su nas ustaše iz doma primjetili i okrenili puščanu vatru prema nama.

Primjeti Luku Ledića, poslovođu u željezničkoj radionici, pobornik ustaškog pokreta. Uputio se prema ustaškom domu bez oružja. Pozva ga sebi i zatraži da ode kod ustaša i zatraži da se predaju da im ništa nećemo učiniti. Ode Luka u dom i brzo se vraća sa izjavom da se ustaše žive ne predaju. Izgleda da je to bila i njegova odluka.

Ubrzo naiđe i Mosman Rudi stolar i naš simpatizer, ali kao Hrvat usuđuje se da ode u dom kod ustaša, zamoliga da pokuša ubjediti ustaše da prekinu borbu u njihovom interesu.

Dok je Rudi ubjeđivao ustaše da prekinu borbu i da se predaju jedan ustaša od strane prvoga vođa ranjen je pravo u usta, te u strahu pomolio se na pecozor doma prema nama s bjelom krpom privezanom na cijev od puške kao znak predaje i istovremeno je prekinuta vatra.

Sa Perom Trninića i još nekoliko mladića boraca iz svoje desetine brzo sam se našao na vratima ustaškog doma. Pero se ne odvađa od mene pošto je i on iz grupe mladića koji nisu služili vojsku pa im u logoru nismo dali oružje. Pri prilasku žandarmeriji očekujući borbu rekao sam Peri", ako padnem drži moju pušku, a mene ostavi. T,ko se Pero ne odvađa od mene, neznam da li iz ljubavi prema meni jer smo i rod, ili prema pušci, jer je puška u tom vremenu za nas mnogo značila, te se teško ma sa čim mogla upoređivati.

Idemo od jedne do druge prostorije ustaškog doma i pozivamo ustaše da izađu pred dom u stroj. Naidesmo nama jednu zaključanu prozoriju iz koje čusmo da nas neko zove po imenu. Pozvašmo ih da otključaju i da slobodno izađu na polje. Soba se otvori i na vratima se ~~pojavi~~ pojavi Jovan Tadić i Obrad Materišić začuće ni otkud oni tu. Rekoše nam "Sinoć smo sa kosama pošli u Atešovac na kosidbu pa smo krenuli kroz grad da vidimo šta ovdje ima ustaše su nas primjetili i eto ovdje nas zatvorili". Još napominju kako naši dobro nišane, vele "Da se nismo sklonili ispod prozora u sobi nigdje se nebi moglo živo ostati, meci su prštali kroz prozor po čitavoj sobi".

Ispred doma ustaše se postrojavaju, ali nikako da se smire da bih mogli izbrojati. Niko od njih ne voli u prvu vrstu kako bih izbjegli naš pogled te se samo zamjenjuju jedan sa drugim iz prve u drugu vrstu. Nekako se smiriše, te ih izbrojišmo, bilo ih je 25. Pet ih je vele još sinoć otišlo u Rađukliju pred voz koji dolazi iz Knina. Stiže i Slavko Rodić koji je bio uz prvi vođ preuze od mene postrojene ustaše i posla ih sasprovodnicima na napred određeno mjesto.

Prva desetina sa vođnikom Kecmanom još se nalazi na ~~stovarištu~~ rezane građe gdje se čuje borba, otpor daju ustaški simpatizeri koji su uočili ~~napada~~ napada primili oružje.

Arhiv. Dos. krajinne B. Luka

ABK 209-46-5/163

Ustaškim puškama naoružah desetinu, jer su u njoj bili mahom mladići koji nisu služili vojsku i nismo imali oružja za njih.

Prebacismo se do željezničke stanice gdje nas na vratima sačeka šef stanice <sup>Budisavljević</sup> ~~Božidar Kozak~~ sa izjavom da u prostorijama stanice nema ustaša ni neprijatelja. No, za svaki slučaj da provjerimo obilazeći prostorije iz šefofe kancelarije Đurica Trninić izvede talijanskog poručnika, razoružasmo ga i oduzešmo pištolj sa opasačem jer drugim oružjem nije raspolagao. Budisavljevića od straha uhvatila panika te poče da viče "Kako smijete dirati u Talijanskog oficira, znate li vi kakva je Italija vojna sila"? Rekoh mu da se smiri biće za njega bolje. Znamo šta radimo takvi savjetnici nisu nam potrebni.

Oko 10<sup>h</sup> stiže i Mokronoški odred čuli su borbu u Drvaru i došli u pomoć. Do tog vremena logor "Javorje" izvršio svoj zadatak svoj sektor je očistio od ustaša i njihovih pomagača. U toj borbi imali smo tri poginula i jednog mrtva: poginuo je Dušan Bajić iz prvog voda u napadu na ustaški dom, Miljević Dušan i Petraković -----, ranjen je Trninić Jovaš.

Obavješteni smo da se iz Sokolskog doma daje žestok otpor u podrumu doma za barikadirali<sup>JE</sup> domobranci kojim su prišli žandari i ne žele da se predaju. Uz to sa vrh tornja Fabrike Celuloze tuče puško mitraljez te otežava Kameničkom odredu da se približi Sokolskom ~~stanu~~ domu, jer je to njegov objekat napada.

Slavko Rodić preduzima mjere za uzpostavljanje kontakta sa domobranskom satnijom u Sokolskom domu. Šalje Bogdana Kalabu službenika željezničke stanice na pregovore. Nadamo se da će pokušaj uspjeti, pošto među domobranima ima dosta naših simpatizera, znaju oni i za naše namjere. Kotle Nikola je već ranije sa njima uspostavio kontakt što su činili i durgi komunisti. Problem čine žandari koji su prišli satniji i oni u glavnom daju otpor.

U među vremenu usukao je i puško mitraljez na tornju Celuloze, što nas ohrabruje jer olakšava pristup Kameničkom odredu Sokolani, a i naš odred niz građ krenuo u pravcu Sokolane.

Grupa boraca dovodi svezanog Karamana direktora ~~sa~~ Fabrike celuloze vele, "evo ga", izvukao je puško mitraljez sa dva sanduka municije na vrh tornja celuloze i dok nije ispucao zadnji metak nije htio da se preda.

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 205-146-5/163

U brzo pod sredstvom naših pregovorača i pritiskom domobrana prestao otpor iz ~~šira~~ Sokolskog doma i prihvaćena predaja.

Našeg "vođu" iz logora "Javorje" Tešanovića Lazu nigdje ne vidamo, kao da je u jamu upao, niko ne javlja da je poginuo ili da je ranjen. Poslije sam doznao da je izostao daleko iza prvog vođa jer je i on sa njim krenuo i sve dok se čuđa i jedan pucanj u Drvaru nije se usudio ući u Drvar. Oko 16<sup>h</sup> poslije podne 27. jula i zadnje neprijateljsko uporište u Drvaru bio je savladano. Veselju nema kraja. Mnogi od nas su mislili da je sa borbom završeno svak je svoje mjesto zauzeo i neće ~~trebati~~ će se imati protiv koga dalje boriti. No, u kratkom vremenu rekošenam da treba formirati front prema Petrovcu, jer petrovčani nisu uspjeli da oslobode Petrovac. Mog vodnika Kecmana Milu postaviše za komandira odreda Javorje, a mene za komesara, odnosno sekretara odreda, jer su se tako zvali u prvo vrijeme.

Front prema Petrovcu formirašno ispod same šume povrh Vedrog Polja. Na ~~desnom~~ krilu fronta postavljen je Zaglavički odred, a ljevom

na desnom krilu je Petrovački-trinički odred u sredini je naš odred Javorje. Nekoliko puta u sa dejistvu sa drugim Petrovačkim odredima smo pokušavali da zauzmemo Petrovac, ali nam to nije polazilo za rukom. A ni Petrovačkom garnizonu da probije naš front u pravcu Drvara i uz pojačanja koja je dobijao iz susjednih garnizona Bihaća.

Sve do 27.9.1941.godine, dok Talijani od pravca Knina sa modernom naoružanom divizijom uz pomoć avijacije i tenkova i posebno četnika popa Đujića koji je sa leđa napao naš front ~~Drvar~~ <sup>Drvar je oslobođen.</sup> i tako uspjeli da prodru u Drvar. S tim je ukinut i front prema Petrovcu.

Kraće vreme smo se zadržavali u Ateševcu i po nekoliko dana prebacivali se preko grmeča i vodili borbu sa domobranima i ustašama na Sanskom području, po tom se vraćali nazad. Talijanske snage u Drvaru brojčano jake i moderno naoružane, a narod pa ni borci nisu dovoljno ni politički ni psihički pripremljeni za borbu sa Italijanima. Komunisti imaju pune ruke posla. Valja rasklikati četničku ~~bx~~ propagandu koja dolazi od like, da su Talijani

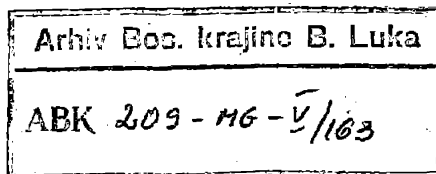
dobri i da su došli da nas štite od ustaša. I tako politički i psihički pripremiti i narod i borbe za borbu protiv talijana.

Štab Petog odreda sa Ljubom Babićem kao komandantom odreda prebacio se u Podgrmeč i smestio u Majkića Japru. Pozvali su naš odred koji je sad već nosio naziv Prve šipovačke čete, dok je kamenička i zaglavička ostali na svojim terenima.

Duže vrijeme ostali smo na području Bosanskog-Novog i srušili nekoliko oklopnih vozova na pruzi Novi-Bihać, odbili nekoliko ustaških napada i domobranskih napada prema selu Zdjelari i Zečevi, a pre toga smo se zadržavali na području Bosanske Krupe. Tako smo najteži period krize i kolebanja oko napada na talijane izbjegli svojim prebacivanjem i borbom u Podgrmeču.

Iz Podgrmeča smo se vratili pred samu Novu godinu 1942 i ubrzo zajedno sa zaglavičkom četom napali talijansku kolonu u Crvljivici koja je iz Drvara krenula za Oštrelje

PS. NAPOMENA: Ranije sam predao napis pod naslovom "Najmlađi bez smjene" te bi se ovaj članak zgodno mogao povezati sa tim, jer sam zadnji dio ovoga članka nešto ponovio ~~na~~ što je rečeno u ranijem članku "Najmlađi bez smjene".



SENO TADIĆ  
*[Signature]*